

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Michala Mazance a soudců Mgr. Davida Hipšra a JUDr. Jana Passera v právní věci žalobkyně: **M. S.**, zastoupené JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem se sídlem Symfonická 1496/9, Praha 5, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, v řízení o žalobě proti rozhodnutí ministra vnitra ze dne 27. 7. 2015, čj. MV-12191-9/VS-2013, v řízení o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 23. 11. 2015, čj. 8 Ad 18/2015 – 26,

t a k t o :

I. Kasační stížnost se zamítá.

II. Žalovaný je povinen zaplatit žalobkyni na náhradě nákladů řízení částku **4114 Kč** k rukám jejího zástupce JUDr. Lubomíra Müllera, advokáta se sídlem Symfonická 1496/9, Praha 5, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

O d ů v o d n ě n í :

I.

[1] Usnesením ze dne 19. 3. 2015, čj. OSZ-75522-6/M-Pr-2015 (dále „usnesení o zastavení řízení“), zastavilo Ministerstvo vnitra řízení o žádosti žalobkyně o vydání nového rozhodnutí ve věci přiznání jednorázového příspěvku podle nařízení vlády č. 135/2009 Sb., o poskytnutí jednorázového příspěvku ke zmírnění některých křivd způsobených komunistickým režimem, ve znění pozdějších předpisů (dále „nařízení“).

[2] Rozhodnutím ze dne 27. 7. 2015, čj. MV-121291-9/VS-2013 (dále „napadené rozhodnutí“), ministr vnitra zamítl rozklad žalobkyně proti shora uvedenému usnesení o zastavení řízení a toto usnesení potvrdil.

II.

[3] Žalobkyně podala proti rozhodnutí ministra žalobu k Městskému soudu v Praze, který zrušil napadené rozhodnutí a vrátil věc žalovanému k dalšímu řízení rozsudkem ze dne 23. 11. 2015, čj. 8 Ad 18/2015 – 26.

[4] Žalobkyně jako vdova po příslušníkovi pomocných technických praporů má dle městského soudu nárok na příspěvek podle § 3 nařízení. Nárok jí nelze odeprít pouze proto, že řízení o manželově žádosti ze dne 21. 4. 2013 bylo zastaveno z důvodu jeho úmrtí, a nikoli proto, že jeho žádost byla zamítnuta.

[5] Žalobkyně podala dne 6. 3. 2015 vlastní žádost o nové rozhodnutí o příspěvku, v níž poukázala na rozsudky Městského soudu v Praze ve věcech sp. zn. 10 Ad 23/2013, 10 Ad 24/2013, 10 Ad 14/2014 a 11 Ad 17/2013, podle kterých mají vdovy nárok na poskytnutí jednorázového příspěvku za dobu manželovy služby u pomocných technických praporů. Městský soud poukázal na nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2366/07 s důrazem na to, že jistě nelze odškodnit všechna příkoří z dob nesvobody, avšak teleologický přístup k výkladu práva musí převážet nad dogmaticky gramatickým výkladem, aby byl v maximální míře naplněn účel rehabilitačních předpisů.

III.

[6] Žalovaný (stěžovatel) podal proti rozsudku městského soudu kasační stížnost. Aby žalobkyni vzniklo právo na příspěvek, musela splnit tři podmínky podle § 3 nařízení. První podmínka byla splněna, neboť žalobkyně byla vdovou po občanu České republiky, který splňoval podmínku podle § 1 odst. 2 nařízení. Druhou podmínkou byla včas podaná žádost o příspěvek a třetí podmínkou bylo zamítnutí této žádosti.

[7] Žalobkyně nesplnila druhou a třetí podmínku. Její manžel včas nepodal žádost o příspěvek podle § 1 odst. 1 nařízení, neboť tak učinil až 21. 4. 2013 s odkazem na § 1 odst. 2 nařízení účinného od 6. 3. 2013. Včasné byly pouze žádosti podané do 31. 12. 2011 podle původní právní úpravy. Žádost, která nebyla včas podána, nemohla být zamítnuta; nebyla tudíž splněna ani třetí podmínka. Městský soud dovozuje splnění třetí podmínky z textu § 3 nařízení účinného od 29. 6. 2014, který se ovšem týká žádosti o poskytnutí příspěvku za dobu zařazení v technickém praporu, což nebylo předmětem řízení.

[8] Žalobkyní uvedené rozsudky se na věc nevztahují, neboť v nich městský soud uznal nárok pouze u těch vdov, jejichž manželé uplatnili žádost do 31. 12. 2011 a zemřeli předtím, než bylo o jejich žádostech rozhodnuto, a to z důvodu průtahů v řízení. V případě manžela žalobkyně k průtahům nedošlo. Ve věci sp. zn. 11 Ad 17/2013 – 55 bylo správní řízení zastaveno z důvodu úmrtí žadatele v roce 2011, nikoli v roce 2013; žalobkyně tudíž není ve srovnatelném právním postavení.

[9] Z § 2 odst. 2 a § 3 nařízení vyplývá, že k podání žádosti o příspěvek byli oprávněni žijící příslušníci pomocných technických praporů, pokud splnili podmínky podle § 1 odst.

2 nařízení, a vdovy po těch příslušnících, kteří podali žádost do 31. 12. 2011 a tato žádost byla zamítnuta. Vdovy po příslušnících, kteří podali žádost později a následně zemřeli v průběhu správního řízení, nebyly zahrnuty do okruhu oprávněných osob, neboť nárok na příspěvek byl nárokem osobní povahy. Text § 3 nařízení nedává prostor pro jiný výklad.

[10] Stěžovatel v této souvislosti poukázal na rozsudky Městského soudu v Praze ze dne 31. 12. 2014, čj. 11 Ad 17/2014 – 24, a ze dne 19. 12. 2014, čj. 9 Ad 24/2013 – 37, podle nichž manželé žalobkyn nepodali žádost o příspěvek; tím nebyla splněna podmínka dle § 3 nařízení a žádostem žalobkyn nebylo možné vyhovět. Také poukázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 2. 2015, čj. 9 As 110/2014 – 26, podle kterého pouze osoby nově definované v § 1 odst. 2 nařízení ve znění od 6. 3. 2013 mohly podat žádosti o příspěvek do 31. 12. 2013; osoby původně definované v § 1 odst. 1 nařízení ve znění do 5. 3. 2013 mohly podat žádosti o příspěvek pouze do 31. 12. 2011, a pokud tak neučinily, nebyl tento nárok již obnoven dalšími novelizacemi nařízení.

IV.

[11] Žalobkyně uvedla ve vyjádření ke kasační stížnosti, že žalovaný přistupoval k nárokům vdov po bývalých příslušnících pomocných technických praporů velmi formalisticky. Rozhodl-li městský soud ve prospěch těchto vdov, žalovaný již nepodával kasační stížnosti. Stěžovatel diskriminuje žalobkyni oproti paní R. H., která se nacházela v obdobném právním postavení jako žalobkyně a které stěžovatel přiznal nárok na příspěvek v obnoveném řízení.

[12] Pokud městský soud žalobkyni *de facto* přiznal napadeným rozsudkem nárok na příspěvek, nelze jí tento nárok odejmout, protože by to bylo v rozporu s judikaturou Ústavního soudu o aplikaci rehabilitačních předpisů.

V.

[13] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů a zkoumal přitom, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.).

[14] Kasační stížnost není důvodná.

[15] Podle stěžovatele neměla žalobkyně právo žádat vyplacení jednorázového příspěvku, neboť její zesnulý manžel nepodal žádost o tento příspěvek do 31. 12. 2011 podle § 1 odst. 1 nařízení. Jeho žádost nebyla zamítnuta, jak vyžaduje § 3 nařízení, nýbrž řízení o žádosti podle § 1 odst. 2 nařízení bylo zastaveno z důvodu žadatelova úmrtí. Nejvyšší správní soud se s argumentací stěžovatele neztotožnil.

[16] Ze správního spisu Nejvyšší správní soud zjistil, že manžel žalobkyně pan J. S. požádal dne 21. 4. 2013 o příspěvek a dne 24. 4. 2013 zemřel.

[17] Rozhodnutím ze dne 4. 6. 2013 stěžovatel přiznal panu S. příspěvek ve výši 68 400 Kč. V odůvodnění uvedl, že žadateli vznikl na příspěvek nárok podle § 1 odst. 2 nařízení, neboť byl podle předloženého potvrzení vojenské správy ze dne 16. 12. 1992 zařazen

ve vojenském táboře nucených prací od 15. 11. 1950 do 31. 12. 1953, a rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 30. 3. 2006 mu byl přiznán zvláštní příspěvek k důchodu podle zákona č. 357/2005 Sb., o ocenění účastníků národního boje za vznik a osvobození Československa a některých pozůstalých po nich, o zvláštním příspěvku k důchodu některým osobám, o jednorázové peněžní částce některým účastníkům národního boje za osvobození v letech 1939 a 1945, a o změně některých zákonů.

[18] Rozhodnutí ze dne 4. 6. 2013 však nenabýlo právní moci, neboť je nebylo možné doručit panu S. z důvodu jeho úmrtí. Žalovaný proto rozhodl usnesením ze dne 29. 7. 2013 o zastavení řízení o poskytnutí příspěvku ke dni 13. 6. 2013. V odůvodnění uvedl, že zemřelý žadatel byl jediným účastníkem řízení a v řízení nepokračují právní nástupci podle § 76 odst. 1 a 5 správního řádu.

[19] Žalobkyně vzápětí dne 29. 7. 2013 podala žádost o poskytnutí příspěvku. Ve formuláři označila, že je vdovou po občanu České republiky splňujícím podmínky podle § 1 odst. 2 nařízení, jehož včas podaná žádost o příspěvek byla zamítnuta; k žádosti připojila úmrtní list. Rozhodnutím ze dne 28. 8. 2013 stěžovatel nepřiznal žalobkyni příspěvek s tím, že neeviduje zamítnutou žádost jejího manžela o jednorázový příspěvek podle § 1 odst. 1 nařízení, kterou bylo třeba podat od 1. 1. 2010 do 31. 12. 2011. Řízení o jeho žádosti ze dne 21. 4. 2013 bylo zastaveno z důvodu jeho úmrtí; právo žádat příspěvek na žalobkyni nepřešlo.

[20] Dne 12. 9. 2013 podala žalobkyně rozklad proti rozhodnutí stěžovatele ze dne 28. 8. 2013. Ministr vnitra rozklad zamítl rozhodnutím ze dne 14. 1. 2014, které nabylo právní moci dne 20. 1. 2014; ministr vnitra se ztotožnil s argumentací prvostupňového rozhodnutí.

[21] Dne 6. 3. 2015 žalobkyně požádala stěžovatele o vydání nového rozhodnutí o přiznání příspěvku. Žádost odůvodnila poukazem na rozsudky Městského soudu v Praze, ve kterých městský soud potvrdil, že vdovy po příslušnících pomocných technických praporů, kteří zemřeli v průběhu řízení o přiznání příspěvku, mají na tento příspěvek nárok.

[22] Usnesením ze dne 19. 3. 2015, čj. OSZ-75522-6/M-Pr-2015, stěžovatel zastavil řízení o žádosti žalobkyně ze dne 6. 3. 2015 podle § 102 odst. 4 správního řádu, protože žádost žalobkyně neodůvodňovala zahájení nového řízení. V odůvodnění uvedl, že žalobkyně nebyla ve srovnatelném právním postavení jako vdovy uvedené v rozsudcích městského soudu, neboť manželé těchto vdov včas požádali o příspěvek podle § 1 odst. 1 nařízení a vdovy podaly proti zamítavému rozhodnutí o příspěvku nejprve rozklad a pak i žalobu. Manžel žalobkyně nepodal žádost o příspěvek do 31. 12. 2011; řízení o jeho žádosti ze dne 21. 4. 2013 bylo zastaveno z důvodu jeho úmrtí – žádost nebyla zamítnuta.

[23] Žalobkyně podala proti usnesení o zastavení řízení rozklad. Ministr vnitra zamítl rozklad žalobou napadeným rozhodnutím. Dle ministra nebylo sporu o tom, že manžel žalobkyně splňoval podmínky pro vyplacení příspěvku podle § 1 odst. 2 nařízení, avšak z důvodu jeho úmrtí bylo třeba řízení zastavit. Žalobkyní zmíněné rozsudky označil za nepřipadné.

[24] Podle stěžovatele přechází právo žádat o vyplacení příspěvku na vdovu po občanu České republiky splňujícím podmínky podle § 1 odst. 2 nařízení pouze tehdy, pokud jeho včas podaná žádost podle § 1 odst. 1 nařízení byla zamítnuta. Stěžovatel spatřoval nedůvodnost žádosti žalobkyně v tom, že manžel žalobkyně nepodal žádost o příspěvek do 31. 12. 2011. Nejvyšší správní soud nepřisvědčil názoru stěžovatele.

[25] Nařízení, na jehož základě žalobkyně podala žádost o příspěvek, patří do specifické skupiny rehabilitačních předpisů, jejichž smyslem a účelem je odčinit újmu, kterou minulý režim způsobil občanům v období od 25. 2. 1948 do 29. 12. 1989. K interpretaci a aplikaci rehabilitačních předpisů existuje bohatá judikatura Ústavního soudu. Ústavní soud setrvale zdůrazňuje, že *„v případě aplikace rehabilitačních předpisů musí teleologický přístup k výkladu práva převážet nad čistě dogmaticky gramatickým výkladem tak, aby byl v maximální míře naplněn účel rehabilitačních a na ně navazujících předpisů, jímž je zmírnění křivd spáchaných předchozím režimem“* (srov. nález Ústavního soudu ze dne 26. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 2366/07). Judikatura Ústavního soudu dlouhodobě také klade důraz na ústavně konformní interpretaci rehabilitačních předpisů a explicitně se staví proti formalistickému a restriktivnímu přístupu k jejich aplikaci. Rehabilitačními předpisy se totiž demokratický právní stát snaží reagovat na křivdy vzniklé za předchozího nedemokratického režimu; nelze připustit, aby demokratický režim přidával svým formalistickým přístupem další křivdy ke křivdě již způsobené nedemokratickým režimem (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. I. ÚS 712/05, či ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. I. ÚS 605/03, či ze dne 15. 4. 2015, sp. zn. I. ÚS 819/15).

[26] V nálezu sp. zn. I. ÚS 2366/07 Ústavní soud připustil i užití analogie při výkladu rehabilitačních předpisů ve prospěch žadatele: šlo o případ, v němž původně Česká správa sociálního zabezpečení nepřiznala žadateli jednorázovou částku dle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945 (dále „zákon č. 261/2001 Sb.“). Důvodem nepřiznání příspěvku bylo, že žadatelovy předchozí (odsuzující) trestní rozsudky nebyly zrušeny cestou soudní rehabilitace, jak požadoval zákon č. 261/2001 Sb., nýbrž prostřednictvím obnovy řízení. Ústavní soud označil přístup České správy sociálního zabezpečení za odporující zásadám materiálního právního státu. Použití analogie, tj. přiznání rehabilitačního příspěvku i na základě rozhodnutí trestního soudu vydaného v obnoveném řízení, nikoli jen na základě soudní rehabilitace, směřovalo k nalezení materiální spravedlnosti.

[27] Základním účelem, pro který bylo nařízení vlády vydáno, je náprava některých křivd spáchaných na odpůrcích komunistického režimu (§ 8 odst. 1 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu).

[28] Podle § 1 odst. 1 nařízení platí, že čeští státní občané, *„kterým byl přiznán nárok na odškodnění podle § 23 odst. 1 písm. a) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, nebo nárok na odškodnění za nezákonné zbavení osobní svobody v době od 25. 2. 1948 do 29. 12. 1989“*

1989, mají nárok na poskytnutí jednorázového příspěvku jako náhrady mzdy za dovolenou, na kterou by jim vznikl nárok, pokud by byli v řádném pracovním poměru (dále „příspěvek“).“

[29] Podle § 1 odst. 2 nařízení ve znění účinném od 6. 3. 2013 platí, že nárok na příspěvek podle odstavce 1 mají rovněž čeští státní občané, „kteří byli zařazeni do silničních praporů ženijního vojska, pomocných technických praporů a vojenských báňských oddílů (dále „vojenské tábory nucených prací“), uvedení v § 18 odst. 1 zákona č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění zákona č. 267/1992 Sb. a zákona č. 78/1998 Sb., pokud jim byl za zařazení ve vojenském táboře nucených prací přiznán zvláštní příspěvek k důchodu nebo nárok na odškodnění podle jiného právního předpisu vydaného k provedení § 8 odst. 1 zákona č. 198/1993 Sb., o protiprávnosti komunistického režimu a o odporu proti němu, ve znění zákona č. 220/2011 Sb.“

[30] Podle § 2 odst. 1 nařízení platí, že „o nároku na výplatu příspěvku rozhoduje Ministerstvo vnitra na základě písemné žádosti osoby uvedené v § 1 odst. 1, která k žádosti připojí doklady osvědčující její nárok. Žádost lze podat nejpozději do 31. prosince 2011, jinak nárok na výplatu příspěvku zaniká.“

[31] Podle § 2 odst. 2 nařízení ve znění od 6. 3. 2013 platí, že „o nároku na výplatu příspěvku rozhoduje Ministerstvo vnitra na základě písemné žádosti osoby uvedené v § 1 odst. 2, která k žádosti připojí doklady osvědčující její nárok. Žádost lze podat nejpozději do 31. prosince 2013, jinak nárok na výplatu příspěvku zaniká.“

[32] Podle § 3 nařízení ve znění od 6. 3. 2013 platí, že „právo žádat o vyplacení příspěvku nepřechází na dědice osob uvedených v § 1 odst. 1 nebo 2; to neplatí, jedná-li se o vdovu po českém státním občanovi, který splňoval podmínky podle § 1 odst. 2 nařízení, jehož včas podaná žádost o příspěvek podle § 1 odst. 1 nařízení byla zamítnuta.“

[33] Mezi stranami nebylo sporu o tom, že manžel žalobkyně podal žádost o příspěvek dne 21. 4. 2013, tj. ve lhůtě stanovené v § 2 odst. 2 nařízení ve znění od 6. 3. 2013. Rovněž nebylo sporu, že zemřelý manžel žalobkyně splňoval v době podání žádosti podmínky pro vyplacení příspěvku podle § 1 odst. 2 nařízení ve znění od 6. 3. 2013, neboť byl v době od 15. 11. 1950 do 31. 12. 1953 zařazen do vojenského tábora nucených prací. Podle stěžovatele však na žalobkyni nepřešlo právo žádat o vyplacení příspěvku podle § 3 nařízení. Její manžel sice splňoval podmínky podle § 1 odst. 2 nařízení, ale nepodal žádost o příspěvek podle § 1 odst. 1 nařízení včas.

[34] Podle stěžovatele přechází právo žádat o příspěvek pouze na vdovy těch žadatelů, kteří byli k příspěvku oprávněni podle § 1 odst. 2 nařízení, avšak požádali o příspěvek ve lhůtě stanovené však pro jiný okruh oprávněných žadatelů - osob, které splňovaly podmínky podle § 1 odst. 1 nařízení. Vymezení oprávněných osob v § 1 odst. 1 nařízení účinného od 1. 1. 2010 se nepřekrývá s vymezením oprávněných osob dle § 1 odst. 2 nařízení účinného od 6. 3. 2013. Novelizace nařízení vlády č. 51/2013 Sb. vymezila další okruh osob oprávněných k jednorázovému příspěvku v § 1 odst. 2. Tomu napovídá sousloví „mají rovněž občané“ v § 1 odst. 2 účinném od 6. 3. 2013. Osobám vymezeným v § 1 odst. 2 novelizovaného nařízení byla stanovena lhůta k podání žádosti v § 2 odst. 2.

[35] V souvislosti s rozšířením okruhu oprávněných osob v § 1 odst. 2 doznalo novelou účinnou od 6. 3. 2013 změny rovněž ustanovení § 3 nařízení, které se týká oprávnění dědiců oprávněné osoby žádat o vyplacení příspěvku. S účinností od 1. 1. 2010 obsahovalo nařízení jednoznačné pravidlo, že právo žádat o vyplacení příspěvku nepřechází na dědice oprávněných osob. Po účinnosti zmíněné novely je právo dědiců žádat o vyplacení příspěvku formulováno jinak. Nadále sice obecně platí, že právo žádat o vyplacení příspěvku nepřechází na dědice osob uvedených v § 1 odst. 1 nebo 2, nařízení však stanoví z tohoto pravidla podstatnou výjimku v případě, že se jedná o vdovu (1) po občanu České republiky splňujícímu podmínky podle § 1 odst. 2 (2), jehož včas podaná žádost o příspěvek podle § 1 odst. 1 (3) byla zamítnuta (4).

[36] Zatímco u předpokladů (1) a (2) není pochyb, že je žalobkyně splňuje a není rovněž pochyb o jejich účelu v textu § 3 nařízení, ryze gramatický výklad předpokladů (3) a (4) vzbuzuje pochybnosti. Ustanovení § 3 svazuje naplnění dispozice normy (platnost pravidla o přechodu práva žádat o vyplacení příspěvku) s hypotézou, jejíž jednotlivé části míří mimo předpoklady pro přiznání jednorázového příspěvku. Musí se tedy jednat o vdovu, a sice o vdovu po oprávněné osobě dle § 1 odst. 2 a tato oprávněná osoba musela podat včasnou žádost. Potud je zřejmý požadavek na výjimku z obecného pravidla o nemožnosti přechodu práva žádat o vyplacení příspěvku. Totéž se však již nedá konstatovat u požadavku, že mělo jít o žádost o příspěvek podle § 1 odst. 1 ve spojení s podmínkou, že tato žádost byla zamítnuta. Nařízení vlády v § 1 odst. 2 nově vymezuje relativně samostatný okruh oprávněných osob a nově pro ně stanoví lhůtu k podání žádosti. Přesto stanoví podmínku, která vznik práva žádat o vyplacení příspěvku váže na okolnost stojící vně podmínek pro přiznání příspěvku (oprávněná osoba, včasnost podané žádosti) a sice na včasnost žádosti o příspěvek svědčící jiné skupině oprávněných osob a na neúspěch v řízení o této žádosti. Ustanovení § 1 odst. 2 nařízení, které rozšířilo okruh původně oprávněných žadatelů také o bývalé příslušníky vojenských táborů nucených prací, nabylo účinnosti dne 6. 3. 2013, tj. více než rok poté, co skončila původně stanovená lhůta k podání žádosti o příspěvek. Žadatelé, kterým s účinností od 6. 3. 2013 nově vznikl nárok na příspěvek, k němu nebyli oprávněni podle předchozí právní úpravy a stěžovatelovy aplikační praxe. Zde za okolností nastalých v této věci obстоjí námitka žalobkyně, která poukazuje na diskriminaci oprávněných osob podle § 1 odst. 2 novelizovaného nařízení, kteří interpretovali nařízení v původním znění v souladu s následnou aplikační praxí a žádost o příspěvek podle § 1 odst. 1 vůbec nepodali (neboť by jim byla následně zamítnuta) oproti těm, kteří tuto administrativní proceduru absolvovali.

[37] Je jistě přípustné, aby byly podmínky pro přechod práva žádat o vyplacení příspěvku na vdovu po oprávněné osobě vázány na procesní aktivitu oprávněné osoby - na její předchozí včasnou žádost o příspěvek. Účelem § 3 nařízení ve znění od 6. 3. 2013 tedy bylo umožnit podat žádost o příspěvek též vdovám, jejichž manželé uplatnili žádost již podle předchozího znění nařízení, avšak jejich žádosti nemohlo být vyhověno v důsledku užšího vymezení oprávněných osob v § 1 odst. 1. Proto § 3 konstruoval specifické oprávnění těchto vdov samostatně žádat o přiznání příspěvku s odkazem na § 1 odst. 2 i tehdy, pokud to již nemohl v důsledku úmrtí učinit jejich manžel. Avšak pouze v případě, že manžel již v minulosti adekvátně projevil svou vůli o příspěvek žádat - podal neúspěšnou žádost podle předchozí právní úpravy.

[38] Ustanovení § 3 část za středníkem prolamuje obecné pravidlo o nepřenositelnosti práva žádat o vyplacení příspěvku na dědici. Činí tak ve vztahu k osobě, která byla mnohdy přímo zasažena okolnostmi, v důsledku kterých je příspěvek vyplácen. Je však neudržitelné, aby právo žádat o příspěvek přešlo pouze na ty vdovy příslušníků vojenských táborů nucených prací, jejichž manželé požádali o příspěvek ve lhůtě do 31. 12. 2011, byť tato žádost byla podle tehdejší aplikační praxe odsouzena k neúspěchu. Nelze použít při interpretaci § 3 pouze argumentu *a contrario* s tím, že právo žádat o vyplacení příspěvku nikdy nesvědčí vdově po oprávněné osobě, pokud předtím nebyla zamítnuta žádost podle § 1 odst. 1 nařízení. Tomu ostatně koresponduje i žalobkyní zmíněná judikatura městského soudu v Praze, který za specifických podmínek prolomil požadavek „zamítnutí žádosti“, pokud o žádosti nebylo věcně rozhodnuto v důsledku úmrtí oprávněné osoby.

[39] Zbývá posoudit, zda mohou vedle specifické situace předpokládané v § 3 části za středníkem nastat jiné případy, ve kterých lze rozhodnout o přiznání příspěvku vdově po oprávněné osobě. Ustanovení § 3 upravuje právo *žádat* o vyplacení příspěvku. To je v souladu s koncepcí jednorázového příspěvku, o kterém je po celou dobu účinnosti nařízení rozhodováno na základě písemné žádosti osoby uvedené v § 1 odst. 1 nebo 2. Podmínkou vyplacení příspěvku tedy je, že o něj osoba uvedená v § 1 nařízení písemně požádá ve lhůtách uvedených v § 2. Právo žádat o příspěvek mají tedy osoby uvedené v § 1 a dále další specifická skupina osob uvedených v § 3, vdovy po občanu ČR splňujícím podmínky dle § 1 odst. 2, který neúspěšně usiloval o přiznání příspěvku podle nařízení v původním znění. Ustanovení § 3 je proto třeba interpretovat ve vazbě na § 2 nařízení, který stanoví požadavek písemné žádosti o výplatu příspěvku a lhůtu k podání takové žádosti.

[40] Nejvyšší správní soud konstatoval již v rozsudku ze dne 29. 4. 2015, čj. 2 As 27/2015 - 26, že „z dikce § 2 odst. 2 a § 3 nařízení vlády č. 135/2009 Sb. ve znění účinném do 29. 5. 2014 vyplývá, že k podání žádosti o příspěvek byli oprávněni a) všichni žijící příslušníci PTP, pokud splnili podmínky § 1 odst. 2 nařízení vlády č. 135/2009 (a to bez ohledu na to, zda dříve žádost podali nebo nepodali), a vdovy po těch příslušnících PTP, kteří žádost o příspěvek dříve podali, ale tato žádost byla zamítnuta. Vdovy po příslušnících PTP, kteří zemřeli před vydáním nařízení vlády č. 51/2013 Sb. a kteří žádost o příspěvek (bez ohledu na to z jakého důvodu) nepodali, do rozsahu oprávněných osob zahrnuty nebyly. Jejich nezahrnutí plně koresponduje s povahou příspěvku jako osobního nároku oprávněné osoby. Naopak zahrnutí vdov po příslušnících PTP, kteří si žádost podali, odpovídá odstranění nespravedlnosti, která byla příslušníkům PTP způsobena tím, že v původním okruhu oprávněných osob nebyly zahrnuty. Je zjevné, že kdyby byli zahrnuti mezi oprávněné osoby již v době podání jejich žádosti, mohly by osoby jim nejbližší (manželky) participovat na příspěvku, který jim měl být poskytnut (...) Je třeba zdůraznit, že nárok oprávněné osoby zanikl smrtí. V době, kdy by tedy stěžovatelka chtěla podat novou žádost, již žádný nárok, o který by mohla požádat, neexistuje, neboť zanikl smrtí jejího manžela. Oproti tomu v případě vdov po oprávněných osobách, jejichž žádost byla zamítnuta (nebo o ní nebylo rozhodnuto, dle judikatury správních soudů), nárok existoval, byl uplatněn, ale v důsledku nezákonného postupu státu nebyl přiznán. Vdovy po těch oprávněných osobách, jejichž žádosti byly zamítnuty, se mají právo domáhat pouze toho, co mělo být přiznáno jejich manželům, jejichž nárok existoval a byl řádně uplatněn. Jinými slovy tyto vdovy neuplatňují nový nárok.

[41] Skutkově je nyní projednávaná věc odlišná od naposledy citovaného rozhodnutí. Zatímco v uvedené věci manžel žalobkyně zemřel dne 13. 8. 2010 a vůbec nepodal žádost o příspěvek podle nařízení v původním znění, nyní manžel žalobkyně osobně uplatnil své právo a podal žádost ve lhůtě stanovené v § 2 odst. 2. Žalovaný žádosti dokonce nejprve vyhověl. Rozhodnutí však nemohlo být manželů žalobkyně oznámeno doručením, neboť v mezidobí zemřel. V nyní projednávané věci proto nelze hovořit o tom, že by žalobkyně uplatňovala nový nárok, který dosud nebyl uplatněn. V souladu se záměrem rozšířit okruh oprávněných osob o osoby uvedené v § 1 odst. 2 nařízení, které měly být takto vymezeny již v nařízení v původním znění, lze proto i v případě žalobkyně konstatovat, že o nároku jejího manžela nebylo včas meritorně rozhodnuto. Podstatnou měrou v důsledku nespravedlnosti, neboť mezi osobami původně uvedenými v § 1 odst. 1 nebyly již od počátku účinnosti nařízení uvedeny osoby, které byly s účinností od 6. 3. 2013 vymezeny v § 1 odst. 2. Žalobkyně proto neuplatňovala žádosti ze dne 29. 7. 2013 resp. 6. 3. 2015 nový nárok, ale domáhala se pouze věcného rozhodnutí o vyplacení příspěvku, o který žádal její manžel.

[42] Smyslem ustanovení § 3 nařízení je umožnit vyplacení příspěvku též osobám, jejichž manželé již nežijí, avšak v minulosti uplatnili nárok na výplatu příspěvku, přestože byla žádost zamítnuta, resp. řízení v důsledku úmrtí zastaveno. Tím spíše musí svědčit obdobné právo těm vdovám, jejichž manželé se dožili novely nařízení provedené nařízením vlády č. 51/2013 Sb. a svou žádost řádně podali ve stanovené lhůtě.

[43] Shora uvedený právní názor není v rozporu ani s rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 2. 2015, čj. 9 As 110/2014 – 26, na který stěžovatel poukazoval v kasační stížnosti. V tam posuzované věci Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost žadatele, kterému nebylo přiznáno právo na příspěvek, protože nesplňoval podmínky podle § 1 odst. 2 nařízení (byl ve vojenském táboře nucených prací internován pouze sedm měsíců, a proto neobdržel zvláštní příspěvek k důchodu vyžadovaný v § 1 odst. 2 nařízení). Nejvyšší správní soud zároveň zdůraznil, že vláda stanovila novou lhůtu do 31. 12. 2013 pouze pro skupinu osob nově definovanou v § 1 odst. 2 nařízení; záměrem nebylo prodloužit lhůtu osobám, které mohly o příspěvek žádat podle § 1 odst. 1 nařízení.

[44] Obdobně nesvědčí ve prospěch stěžovatele ani rozsudek Městského soudu v Praze čj. 11 Ad 17/2014 – 24. Skutkový základ tam projednávaných věcí se od nynější věci rovněž významně odlišoval, neboť manžel žalobkyně, který byl zařazen do vojenských táborů nucených prací, zemřel v roce 2010 a vůbec nepodal žádost o příspěvek; učinila tak až jeho vdova v roce 2013. Městský soud za těchto okolností pouze konstatoval, že pokud oprávněný žadatel nepodal žádost o příspěvek, nemohlo právo žádat o příspěvek přejít na jeho vdovu; z povahy věci se nezabýval posledním dnem lhůty k podání této žádosti.

[45] S poukazem na shora uvedené důvody Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). Pro stěžovatele bude v dalším řízení závazný právní názor Nejvyššího správního soudu, že na žalobkyni přešlo právo žádat vyplacení příspěvku.

[46] O náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti Nejvyšší správní soud rozhodl podle § 60 odst. 1 věty první s. ř. s. za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nebyl v řízení o

kasační stížnosti úspěšný, proto nemá právo na náhradu nákladů řízení. Nejvyšší správní soud přiznal úspěšné žalobkyni náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti v podobě odměny jejího zástupce. V souladu s § 7, § 9 odst. 4 a § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), tato odměna činí 3100 Kč za jeden úkon právní služby (vyjádření ke kasační stížnosti). Soud dále žalobkyni přiznal paušální náhradu hotových výdajů zástupce ve výši 300 Kč podle § 13 odst. 3 advokátního tarifu a daň z přidané hodnoty ve výši 21 %. Žalobkyni se tedy přiznává celková náhrada nákladů řízení o kasační stížnosti ve výši 4114 Kč. Tuto částku je stěžovatel – žalovaný povinen zaplatit žalobkyni k rukám jejího zástupce JUDr. Lubomíra Müllera, advokáta se sídlem Symfonická 1496/9, Praha 5, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně 29. března 2016

JUDr. Michal Mazanec
předseda senátu